

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: **Rímskokatolícka cirkev Trnavská arcidiecéza**, so sídlom v Trnave, Hollého 10, v dovolacom konaní zastúpenej, advokátskou kanceláriou S., so sídlom v B., proti žalovanému: **L.**, so sídlom v B., zastúpenému JUDr. P. H., advokátom v R., za účasti vedľajšieho účastníka na strane žalovaného: **Slovenský pozemkový fond**, so sídlom v Bratislave, Búdková 36, IČO: 17 335 345, **o vydanie nehnuteľností**, vedenej na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 17C 177/2006, o dovolaní žalobcu a Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstvo Nitra, so sídlom v Nitre, Nám. Jána Pavla II č. 7, proti uzneseniu Krajského súdu v Nitre z 31. mája 2011, sp. zn. 8 Co 33/2011, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie Krajského súdu v Nitre z 31. mája 2011, sp. zn. 8 Co 33/2011 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Nitra rozsudkom z 28. januára 2009, č. k. 17 C 177/2006 – 706 v spojení s opravným uznesením z 22. októbra 2010 č. k. 17C 177/2006-777 konanie v časti o vydanie a navrátenie žalobcovi vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam katastrálne územie Č. zapísané na LV č. X, parcela číslo X zastavané plochy a nádvoria o výmere 192 m², parcela číslo 197/4 zastavané plochy a nádvoria o výmere 278 m², bytový dom so súpisným číslom 246 na parcele číslo X, bytový dom so súpisným číslom 250, na parcele číslo 197/4, zastavil. Žalobu žalobcu o vydanie a navrátenie žalobcovi vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam zamietol. Vo

výroku o trovách konania uviedol že o trovách konania a trovách štátu súd rozhodne po právoplatnosti konania vo veci samej.

Vychádzal z názoru, že žalobca je právnym nástupcom po Ostrihomskej arcidiecéze, ktorá vlastnila majetky na území Slovenskej republiky a na žalobcu prešlo vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, pôvodne vlastnícky patriacim Ostrihomskej arcidiecéze. Toto tvrdenie žalobca opiera o medzinárodnú zmluvu *Modus vivendi*, základnú zmluvu medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou zo dňa 24. novembra 2000, o vnútorné predpisy Rímskokatolíckej cirkvi – apoštolská konštitúcia *Ad ecclesiastici regiminis incrementum*, apoštolská konštitúcia *Qui divino*, apoštolská konštitúcia *Praescriptionum sacrosancti*. Zmluvu *Modus vivendi* nie je možné považovať za medzinárodnú zmluvu, nakoľko bola iba nótou vlády Československej republiky, podpísanej ministrom zahraničných vecí, pričom v parlamente nebola nikdy ratifikovaná a Československá republika nebola ňou viazaná. V tejto zmluve Československá republika uznala, že len Svätá stolica má právo ohraničiť svoje diecézy a súčasne sa zaviazala, že žiadna časť Československej republiky nebude podriadená ordinárovi, ktorého sídlo je za hranicami Československej republiky. Zmluva neustanovuje, že žalobca je právnym nástupcom po Ostrihomskej arcidiecéze, resp. po Trnavskom seminári, ani ustanovenia o tom, že vlastnícke právo Trnavského seminára a ani Ostrihomskeho arcibiskupstva k nehnuteľnostiam bude prevedené na iný právny subjekt a už vôbec nie na žalobcu. Na základe tejto zmluvy teda v žiadnom prípade nedošlo k zmene v osobe vlastníka sporných nehnuteľností z Trnavského seminára na žalobcu. Ďalšou zmluvou, na ktorú sa žalobca odvoláva, je Základná zmluva medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou zo dňa 24. novembra 2000. V tejto zmluve taktiež nie je riešené právne nástupníctvo k nehnuteľnostiam, pôvodne patriacim zahraničným cirkevným inštitúciám, či Trnavskému semináru. V čl. 19 tejto zmluvy je uvedené, že Katolícka cirkev môže nadobúdať vlastnícke práv k hnutelným i nehnuteľným hmotným veciam iba v súlade s podmienkami ustanovenými právnym poriadkom Slovenskej republiky. Apoštolské konštitúcie *Ad ecclesiastici regiminis incrementum* zo dňa 2. septembra 1937 upravila hranice diecéz, odlúčila územie patriace Ostrihomskej arcidiecéze a tvoriace Trnavskú apoštolskú administratúru, neobsahuje však prílohy a nie je z nej zrejmé, ktoré konkrétne územie má byť od Ostrihomskej arcidiecézy odlúčené. Nie je v nej zmienka o tom, že by došlo k zániku Trnavského seminára a že by Trnavský seminár stratil vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, ktoré na území Slovenska vlastnil. *Qui divino* zo dňa 13. decembra 1977 - táto apoštolská konštitúcia bola vydaná za účelom vhodnejšieho usporiadania niektorých cirkevných hraníc.

žalobca v rámci dokazovania nepreukázal jednoznačným spôsobom a nad všetky pochybnosti, že je právnym nástupcom Trnavského seminára. Ostrihomsko-budapeštiansky arcibiskup vo svojom liste súdu uviedol okrem iného, že nie je mu známe také cirkevno-správne opatrenie, na základe ktorého by žalobca bol právnym nástupcom dobového Ostrihomského arcidiecézneho úradu. Vzhľadom na tieto skutočnosti súd žalobu žalobcu na vydanie a navrátenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam v prospech žalobcu, zamietol.

Krajský súd v Nitre uznesením z 31. mája 2011, sp. zn. 8 Co 33/2011 o návrhu Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstvo Nitra, so sídlom Nám. Jána Pavla II. č. 7, Nitra, IČO: 35 593 008, zo dňa 25. septembra 2009, na vstup do konania na miesto žalobcu rozhodol tak, že návrh Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Nitra na zmenu účastníka konania žalobkyne, aby namiesto žalobkyne Rímskokatolíckej cirkvi Trnavskej arcidiecézy do konania vstúpila Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Nitra zamietol. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že Konštitúcia Slovachia sacrorum antistites (zo dňa 14. 2. 2008) zriadila nové diecézy a zmenila diecézne hranice a názvy, a hranice cirkevných provincií na Slovensku. Táto bola do spisu doložená 5. mája 2008 (č. 1. 513) spolu s oznámením o zmene názvu účastníka konania, ktoré súdu adresoval právny zástupca (vtedajší) žalobcu, ktorý s poukazom na uvedenú skutočnosť súdu oznámil nový názov žalobcu. Vyhlásenie Kongregácie pre biskupov o právnej subjektivite slovenských cirkevných útvarov latinského obradu zo dňa 12. júna 2009 nadväzujúce na zmenu zo dňa 14. februára 2008 obsahuje výklad, podľa ktorého právo spravovať majetok po Bratislavsko - trnavskej arcidiecéze, resp. Trnavskej arcidiecéze prešlo na Rímskokatolícku cirkev Biskupstvo Nitra. Vychádzajúc z toho, že odvolacie konanie je preskúmvacie konanie, že zmena účastníka v odvolacom konaní môže ovplyvniť výsledok konania o podanej žalobe (z hľadiska aktívnej vecnej legitímácie (účastníka – žalobcu), vzťahujúcej sa každému subjektu práva), že účelom ustanovenia § 92 ods. 2 a 3 OSP nie je naprávať pochybenia (nečinnosť) navrhovateľa alebo jeho právneho nástupcu (pri zmenách, ktoré nastali ešte v štádiu konania pred súdom prvého stupňa), a že zámena účastníkov v odvolacom konaní všeobecne (v zmysle ustanovenia § 92 ods. 1 a 4/ OSP) nie je v odvolacom konaní prípustná mal odvolací súd za to, že nie je možné a prípustné až v odvolacom konaní (po vecnom rozhodnutí súdu prvého stupňa) postupom podľa ustanovenia § 92 ods. 2 a 3 OSP rozhodnúť o zámene účastníkov na strane navrhovateľa na základe takej zmeny – právnej skutočnosti významnej pre prechod práv a povinností, ku ktorej došlo ešte v konaní pred súdom prvého stupňa, keď inak (od počiatku) i žalobca zámene dobre vedel o právnych skutočnostiach týkajúcich sa reorganizácie Rímskokatolíckej

cirkvi na Slovensku a napriek tomu bol rok a pol nečinná. Vychádzajúc z uvedeného mal potom odvolací súd rozhodujúci o návrhu navrhovateľa zámene za to, že navrhovaná zmena nie je zákonom prípustná, spravodlivá a opodstatnená. Vychádzajúc z označených zmien v Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku, odvolací súd súčasne v zmysle citovaného zákonného ustanovenia podľa § 213 ods. 2 OSP vyzval účastníkov, aby sa vzhľadom k právnym dôvodom zamietnutia návrhu, vyjadrili aj k otázke aktívnej vecnej legitímácie navrhovateľky v konaní po zmenách, ku ktorým došlo po 14. februári 2008, ku ktorým skutočnostiam súd prvého stupňa v napadnutom rozhodnutí (s ohľadom na dôvody zamietnutia návrhu) sám stanovisko nezaujal, pričom otázka aktívnej vecnej legitímácie je pre rozhodnutie vo veci podstatná.

Proti tomuto uzneseniu podal dovolanie žalobca (Rímskokatolícka cirkev Trnavská arcidiecéza) ako aj Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Nitra. Obe zhodne navrhli, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesenie odvolacieho súdu, ale aj rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Uviedli, že postupom súdu im bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O. s. p.) a že rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O. s. p.). Dôvodili tým, že už prvostupňový súd a následne i odvolací konaní po zániku pôvodného žalobcu (14. februára 2008) v konaní nepokračoval s právnym nástupcom pôvodného žalobcu, jeho procesný postup nezodpovedá ust. § 107 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, čím konanie zaťažil vadou, a to odňatím možnosti konať pred súdom. Ak po začatí konania zanikne právnická osoba a súd nepokračuje v konaní s jej právnym nástupcom, t.j. zámene účastníkov konania súdom nezodpovedá postupu v zmysle ust. § 107 ods. 4 Občianskeho súdneho poriadku, dochádza k odňatiu možnosti konať pred súdom tomu, komu svedčí právne nástupníctvo – s kým mal ďalej súd y konaní postupovať.

Odporca sa k dovolaniu vyjadril že Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Nitra nie je v súdnom spore vedenom pred Okresným súdom Nitra pod sp. zn. 17C/177/2006 vecne aktívne legitimovaná, rovnako, ako vecná aktívna legitímácia nesvedčí ani žalobcovi – Rímskokatolíckej cirkvi Trnavskej arcidiecéze. Podanie Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Nitra zo dňa 21.septembra 2009, ktoré bolo značené ako návrh na vstup nového účastníka konania, nemožno podľa jeho obsahu právne posúdiť ako návrh na zmenu účastníka konania na strane žalobcu podľa § 92 ods. 2 O.s.p., preto považuje žalovaný uznesenie Krajského súdu Nitra sp. zn. 8Co/33/2011-803 zo dňa 31.05.2011 za vecne správne a zákonné.

Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), ktorý je zastúpený advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 1 O.s.p.), preskúmal napadnuté rozhodnutie bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. a dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je dôvodné.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci a c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je podľa zákona (§ 242 ods. 1 O.s.p.) viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi. Obligatórne sa zaoberá procesnými vadami uvedenými v § 237 O.s.p. a tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Dovolacie dôvody pritom neposudzujú len podľa toho, ako ich dovolateľ označil, ale aj podľa ich obsahu.

Vzhľadom na vyššie uvedenú zákonnú povinnosť skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd uvedených v § 237 O.s.p., zaoberal sa dovolací súd otázkou, či konanie v tejto veci nie je postihnuté niektorou z väd vymenovaných v § 237 písm. a/ až g/ O.s.p. (t.j. či v danej veci nejde o prípad nedostatku právomoci súdu, nedostatku spôsobilosti účastníka byť účastníkom konania, nedostatku riadneho zastúpenia procesne nespôsobilého účastníka, o prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, prípad nedostatku návrhu na začatie konania tam, kde konanie sa mohlo začať len na takýto návrh, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať, alebo prípad rozhodovania vylúčeným sudcom či súdom nesprávne obsadeným).

Vychádzal pritom z toho, že prípustnosť dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je daná už tým, že dovolateľ tvrdí existenciu niektorej z citovaných väd, ale až vtedy, ak napadnuté rozhodnutie alebo konanie, v ktorom bolo vydané, touto vadou skutočne trpí. V rámci tohto preskúmvania zistil, že k takému pochybeniu došlo.

Odňatím možnosti konať pred súdom sa rozumie postup súdu, ktorým znemožnil účastníkovi konania realizáciu tých procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny

poriadok dáva (napr. právo zúčastniť sa pojednávania, robiť prednesy, navrhovať dôkazy a pod.).

Z obsahu spisy vyplýva, že žalobca (Rímskokatolícka cirkev Trnavská arcidiecéza) podaním ktoré došlo na Okresný súd Nitra 25. septembra 2009 oznámila, že dňom 14. februára 2008 bola vyhlásená Apoštolská konštitúcia Slovachiae Sakrorum Antistites o vzniku diecéz a zmene hraníc a mien diecéz a cirkevných provincií. Došlo k zmene označenia Bratislavsko - trnavskej arcidiecézy na Trnavskú arcidiecézu, ktorá má právnu kontinuitu po Bratislavsko - trnavskej arcidiecéze. Predmetné oznámenie bolo doložené fotokópiou vyššie citovanej konštitúcie a tiež aj potvrdením Ministerstva kultúry SR z 1. apríla 2008. Podaním ktoré došlo na Krajský súd v Nitre 25. septembra 2009 (č. I. 772) Rímskokatolícka cirkev Biskupstvo Nitra navrhla, aby vstúpila do konania namiesto pôvodnej navrhovateľky (Rímskokatolíckej cirkvi Bratislavsko - trnavskej arcidiecézy) so zreteľom na skutočnosť, že v dôsledku územnej reorganizácie Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku prešlo na ňu právo spravovať majetok po Bratislavsko - trnavskej arcidiecéze vrátane majetku týkajúceho sa predmetného sporu. (teda vrátane majetkov týkajúcich sa prebiehajúcich reštitučných sporov, na tú diecézu, na ktorej sa majetok nachádza).

Ak účastník stratí spôsobilosť byť účastníkom konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončilo, súd posúdi podľa povahy veci, či má konanie zastaviť alebo prerušiť alebo či môže v ňom pokračovať (§ 107 ods. 1 O. s. p.). Konanie súd preruší najmä vtedy, ak ide o majetkovú vec a navrhovateľ alebo odporca zomrel; v konaní pokračuje s dedičmi účastníka, len čo sa skončí konanie o dedičstve, pokiaľ povaha veci nepripúšťa, aby sa s týmito dedičmi nepokračovalo skôr (§ 107 ods. 2 O. s. p.). Ak po začatí konania zanikne právnická osoba, súd pokračuje v konaní s jej právnym nástupcom, a ak právneho nástupcu niet, súd konanie zastaví (§ 107 ods. 4 O. s. p.)

Citované ustanovenia upravuje postup súdu v prípade, ak v priebehu konania účastník stratí spôsobilosť byť účastníkom konania (§ 19. o. s. p.) , pričom postup, ktorý z neho vyplýva, prichádza do úvahy iba v prípade, **ak účastník konania stratí spôsobilosť byť účastníkom konania až po jeho začatí**, (t. j. v deň podania návrhu na začatie konania na súd) mala osoba označená ako účastník konania spôsobilosť byť účastníkom konania. Ak účastník v priebehu súdneho konania stratí spôsobilosť byť účastníkom konania súd posúdi, či

táto okolnosť bráni ďalšiemu pokračovaniu vo veci alebo či možno v konaní pokračovať s právnym nástupcom účastníka.

Prekážkou ďalšieho postupu v súdnom konaní budú prípady, v ktorých strata spôsobilosti byť účastníkom konania **vytvorí prekážku ďalšiemu pokračovaniu vo veci**; je tomu tak v prípade viazanosti práva alebo povinnosti, ktorá je predmetom konania len na osobu účastníka konania a ich povaha vylučuje prechod na právneho nástupcu (napr. náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia), ďalej aj v prípade, ak právny predpis predpokladá existenciu osobitného účastníka konania (§ 191a a nasl. O. s. p.), v prípade, ak smrťou (zánikom) účastníka konania dochádza podľa hmotného práva k zániku právneho vzťahu (napr. § 706 Obč. zák.), ak účastník nemá žiadneho právneho nástupcu (napr. § 175h O. s. p.) a podobne.

Ak však strata spôsobilosti byť účastníkom konania nevytvára prekážku ďalšieho konania, súd zistí, kto prevzal po zomrelom (resp. zaniknutom) účastníkovi práva, resp. povinnosti, o ktorých súd konania. V prípade **zániku právnickej osoby** sú jej právnym nástupcom tí, ktorí pri jej zrušení (bez likvidácie alebo na základe osobitnej právnej úpravy) prebrali jej práva a povinnosti (napr. § 20a obč. zák.).

Tiež v týchto prípadoch vstupuje právny nástupca pôvodného účastníka do už začatého konania. Je ale treba, aby sa niektorý z doterajších účastníkov alebo niektorý z právnych nástupcov dovolal právnej skutočnosti, v dôsledku ktorej došlo k prechodu práv a povinností, ak tak urobí, musí túto skutočnosť náležite preukázať (doložiť príslušnými dokladmi).

V predmetnej veci bolo dôležité správne vyhodnotiť tak podanie navrhovateľky (Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Trnava), ale aj podania Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Nitra z obsahu ktorých (a tiež aj z obsahu doložených dokladov) vyplýva, že Apoštolskou konštitúciou Slovaciae sakrorum Antistites Jeho Svätosti pápeža Benedikta XVI zo 14. februára 2008 Prot. N 621/2003 (ďalej len apoštolská konštitúcia) bola vyhlásená územná reorganizácia Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku. V jej rámci došlo k zriadeniu nových diecéz, k zmene hraníc a názvov diecéz a cirkevných provincií. Z Bratislavsko - trnavskej arcidiecézy sa stala Bratislavská arcidiecéza a Trnavská arcidiecéza.

V nadväznosti na to, bolo sa treba vysporiadať s otázkou právneho nástupníctva po doterajšej navrhovateľke Bratislavsko - trnavskej arcidiecéze so zreteľom na právo spravovať majetok, ktorý je predmetom súdneho sporu. Súd mal venovať osobitnú pozornosť najmä oznámeniu Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Nitra z 21. septembra. 2009 (č. l. 671) o tom, že po Bratislavsko - trnavskej arcidiecéze prechádza právo spravovať majetok na tú diecézu, na ktorej sa majetok nachádza. Súčasne požiadala, aby namiesto doterajšej navrhovateľky (Rímskokatolíckej cirkvi Bratislavsko - trnavskej arcidiecézy, resp. Rímskokatolíckej cirkvi Trnavskej arcidiecézy) vstúpila do konania. Prechod správy majetku (tvoriaceho predmet sporu) doložila dokladmi – Vyhlásením Kongregácie pre biskupov o právnej subjektivite slovenských cirkevných útvarov latinského obradu (prot. č. 621/2003) z 12. júna 2009, ako aj potvrdením Ministerstva kultúry SR zo 16. marca 2009 o právnej subjektivite Rímskokatolíckej cirkvi Biskupstva Nitra.

Tým, že odvolací súd napriek oznámeniu žalobcu (a súčasne aj jej právneho nástupcu) o skutočnosti svedčiacej na zánik právnickej osoby nepostupoval v súlade s ustanovením § 107 ods. 1, ods. 4 O. s. p., v dôsledku čoho po zániku pôvodnej navrhovateľky nekonal s jej právnou nástupkyňou, odňal účastníkovi konania, ktorý prevzal práva a povinnosti doterajšieho účastníka právo konať pred súdom v zmysle ustanovenia § 273 písm. f/ O. s. p. Porušením tejto povinnosti v konečnom dôsledku zabránil oprávnenej osobe riadne pokračovať v konaní o reštitučnom nároku, ktorý v súdnom konaní riadne uplatnil jej právny predchodca. Bolo teda namieste, aby do začatého konania (postupom podľa ustanovenia § 107 O. s. p.) vstúpila právny nástupca žalobcu. Nebol dôvod na postup podľa § 92 ods. 2 a 3 O.s.p.

Pretože dovolaním napadnuté uznesenie krajského súdu trpí vadou v zmysle ustanovenia § 237 písm. f) O. s. p. Najvyšší súd Slovenskej republiky, ako súd dovolací, bez nariadenia pojednávania (§ 243a ods. 1 O. s. p.) podľa ustanovenia § 243b ods. 1 O. s. p. toto rozhodnutie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 11. decembra 2012

JUD. Jana B a j á n k o v á, v. r
predsedníčka senátu

Za správnost':
Hrčková Marta